

לעילוי נשמת  
שלום בן משה

המשנה עם מפרשים, מסודרים ומנוקדים  
The Mishnah with Commentaries, Vowelized and Organized

עוקצין  
פרק ג'

**א** ופטריות - מין צמח שאין לו שורש, פונג"י בלעז.  
 רבי יהודה אומר: חוץ מפרישי שדה והרגילה וניץ החלב.  
 חוץ מפרישי שדה - פורו"ש בלעז, ובכרבי כורא"ת. שאלו אף על פי שאין נוטעים אותן בגינות, אינן צריכין מחשבה.  
 והרגילה - כך שמה בערבי, ובלעז פורקל"ה.  
 ניץ החלב - פרחים לבנים כחלב. ויש אומרים עשב שקשחותכים אותו יוצא ממנו חלב.  
 רבי שמעון אומר: חוץ מן העפביות.  
 עפביות - עשב מלא קוצים, והוא דרדר בלשון מקרא, ובלעז קרדו"ש.  
 רבי יוסי אומר: חוץ מן הפלוסין.  
 פלוסין - הרמב"ם אומר שקורין לו בערבי ענ"ב אלדי"ב.  
 הרי אלו צריכין מחשבה והכשר.  
 וסברי רבי יהודה ורבי שמעון ורבי יוסי שאלו אינן צריכין מחשבה, מפני שהן מיוחדין למאכל אדם. ואין הלכה כאחד מהם, אלא כולם צריכין מחשבה, ואם לאו אינן מטמאין.  
**ב** נבלת בהמה טמאה בכל מקום, ונבלת העוף הטהור בכפרים, צריכין מחשבה ואינן צריכין הכשר.  
 נבלת בהמה טמאה בכל מקום - בין בכפרים בין בשווקים.  
 צריכין מחשבה - דסתמיהו לאו לאכילה.

עוקצין  
פרק ג'

**א** יש צריכין הכשר ואינן צריכין מחשבה, מחשבה והכשר, מחשבה ולא הכשר, לא הכשר ולא מחשבה.  
 יש צריכין הכשר - מים. פדכתיב (ויקרא י"א לח) "וכי יותן מים על זרע".  
 ואין צריכין מחשבה - לחשב עליהן לאכילה. וכולה מתניתין מפרש לקמן.  
 כל האכלים המיוחדים לאדם צריכין הכשר ואינן צריכין מחשבה.  
**ב** החותך מן האדם ומן הבהמה ומן החיה ומן העופות.  
 החותך מן האדם מן הבהמה מן החיה ומן העופות - כולהו בחותך מחיים איירי. ואף על פי שפרשו מן החי אינן מטמאין, דאין מטמא אלא אבר מן החי, ולא בשר שפרש מן החי. הילכך צריכין מחשבה, שיחשוב עליהן לאכילה, ואם לאו, אינן מטמאין.  
 מנבלת העוף הטמא והחלב בכפרים.  
 והחלב בכפרים - דאנשי הכפרים לא אוכלי חלבים, הילכך צריכין מחשבה. אבל בשווקים דאיכא רוב עם הבאים לשוק, איכא טובא דאוכלי חלבים, ואינן צריכין מחשבה.  
 ושאר כל ירקות שדה, חוץ משמרקעים ופטריות.  
 ושאר כל ירקות שדה - שאינן נורעים בגינות, אינן מיוחדים למאכל אדם, וצריכין מחשבה.  
 חוץ משמרקעים - מין בצל חריף.



## עוקצין

פרק ג'

משנתו טעמו בקדרה - אם היה שבת של תרומה, משנתו טעם בקדרה והוציאו ממנה, לא מתחייב עליו זר האוכלו, דעץ בעלמא הוא.

ואינו מיטמא טומאת אכלים - דכיון שנתבשל, קלה כחו וטעמו, ונשאר קעץ בעלמא, ותו לא חשוב אכל.

לולבי זרדים ועדל ועלי הלוח השוטה, אינו מיטמאין טומאת אכלים עד שימתוקו.

לולבי זרדים - ענפים רפים היוצאים בעת שמלבלבים האילנות, וכובשים אותן ביין או בחומץ או במים ומלח, ואוכלים אותן.

ועדל - מין גרק דומה לצנון.

ועלי לוח - ממניי הבצלים, ויש ממנו מין שקורין לו לוח שוטה.

עד שימתוקו - דלא חשיבי אכל אלא לאחר שכובשים אותן, ויוצא מהן מרירותן.

רבי שמעון אומר: אף של פקועות פיוצא בהם.

פקועות - קעין אבטיחים קטנים, והן מרים. ורבתי פרושו: דלעת מדברית.

ואין הלכה כרבי שמעון.



**ה**הקושט, והחמס, וראשי בשמים, התיאה, והחלתית, והפלפלין, וחלות חריע, נלקחים בכסף מעשר ואינו מיטמאין טומאת אכלין - דברי רבי עקיבא.

הקושט - כף שמו בלעז ובערבי, והוא נמנה עם סממני הקטורת.

והחמס - יש שפרשו ונגביל, ויש שפרשו קינמון.

וראשי בשמים - כגון אגוז מוסקאט"ו, ונרד, וכיוצא בהם, שנותנים ריח ערב.

התיאה - מין חלתית.

והחלתית - כף שמה בערבי. ואף על פי שריחה רע, רגילים ליתן ממנה במזונות.

חלות חריע - כרפום יערי, וקורין לו בערבי אלקרטו"ם.

## עוקצין

פרק ג'

ואינו צריכין הכשר - לא הכשר מים ולא הכשר שרץ, שאין צריך ליגע בהן דבר טמא לטמאן, שסופן ליטמא מעצמן טומאה חמורה.

ואם תאמר: בשלמא נבלת עוף טהור דאינה מטמאה אלא בבית הבליעה, ניחא דצריכה מחשבה לטמא טומאה קלה. אלא נבלת בהמה דמטמאה במגע ובמשא, מחשבה למה לי לטומאה קלה - היא גופה טמאה היא!

הא מילתא משני בגמרא פרק דם שחיטה, כגון דאיכא פחות מכזית נבילה, וצרפה לפחות מכפיצה אכלים, דבין האי והאי הוי כפיצה, דלהכי צריך מחשבה. ומפל מקום חשיב סופו לטמא טומאה חמורה ואינה צריכה הכשר, הואיל והיה אפשר לצרפה לכזית.

נבלת בהמה טהורה בכל מקום, ונבלת העוף הטהור והחלב בשנוקים, אינו צריכין מחשבה ולא הכשר.

בשנוקים - שיש רוב עם הבאים לשוק, איכא טובא דאוכלי נבלת עוף טהור ואוכלי חלבים. אינם צריכין לא מחשבה - דלאכילה הן עומדים.

ולא הכשר - דנבלת עוף טהור סופה לטמא טומאה חמורה, דמטמא בגדים בבית הבליעה. וחלב מיירי בחלב טמאה, דמטמא החלב בפשוט, כדלמאן בפרקין. הילכך אינו צריכין הכשר.

רבי שמעון אומר: אף הגמל והארנבת והשפן והחזיר.

רבי שמעון אומר אף הגמל וגוי - אינו צריכין מחשבה בשנוקים, דאיכא רוב עם ואוכלי להו. ודלא כתנא קמא דאמר נבלת בהמה טמאה בכל מקום, ולא מפיק להני.

ואין הלכה כרבי שמעון.



**ד**השבת משנתו טעמו בקדרה אין בו משום תרומה, ואינו מיטמא טומאת אכלים.

השבת - מין גרק הוא, וכן שמו בערבי, ובלעז אניט"ו.



## עוקצין

פרק ג'

**הקצח** - ניי"ל בלעז, וזרע שחור הוא, ורגילים לתת אותו בלחם, לפי שהרגיל בו אינו בא לידי כאב לב.

וכן למעשרות - כמו שנחלקו לטומאה, כן נחלקו למעשרות, דהמטמאן טומאת אכלים מחייבו במעשרות.



**הקור הרי הוא כעין לכל דבר, אלא שהוא נלקח בכסף מעשר.**

קור - עץ רך הנוסף בראשו של דקל, ואוכלין אותו בני אדם, ובימות הגשמים הוא מתקשה.

**כעין לכל דבר** - ואינו מיטמא טומאת אכלין.

נלקח בכסף מעשר - דפרי מפרי וגידולי קרקע הוא.

**כפניות** - אכלין, ופטורות מן המעשרות.

**כפניות** - תמרים שלא בשלו כל צרכן.

**אכלין** - ומטמאים טומאת אכלין.



**דגים, מאימתי מקבלין טומאה? בית שמאי אומרים משיצודו, ובית הלל אומרים משימותו.**

דגים מאימתי מקבלין טומאה - דכל זמן שהן חיים אינן מקבלין טומאה.

משיצודו - חשוכים כמתים.

**רבי עקיבא אומר:** אם יכולין לחיות.

אם יכולים לחיות - שאם יחזירו למים יחיו, אינן מיטמאין. אבל אם אין יכולים לחיות כשמתזוין למים, אף על פי שעדיין לא מתו, מקבלין טומאה.

והלכה כבית הלל.

**יחור של תאנה שנפשח ומעורה בקליפה** - רבי יהודה מטהר, וחקמים אומרים אם יכול לחיות.

יחור של תאנה שנפשח - ענף של אילן תאנה ובו תאנים, שנחלש ונפרד ממקום חיבורו, אלא שנשאר מעורה ומדובק בקליפת האילן בלבד.

## עוקצין

פרק ג'

אמר לו רבי יוחנן בן נורי: אם נלקחים בכסף מעשר, מפני מה אינן מיטמאין טומאת אכלין? ואם אינן מיטמאין טומאת אכלים, אף הם לא ילקחו בכסף מעשר!

אף הן לא ילקחו בכסף מעשר - דרוממא אמר (דברים י"ד כו) "ונתת הכסף... ואכלת שם" - דבר שהוא נאכל כמות שהוא אפה קונה בכסף מעשר, שאינו נאכל כמות שהוא אין אפה קונה בכסף מעשר.

וכן הלכה, דאין מטמאין טומאת אכלים, ואין נלקחים בכסף מעשר.



**הפגין והבוסר - רבי עקיבא מטמא טומאת אכלין.**

הפגין - תאנים שלא נתבשלו, כדכתיב (שיריהשירם ב' יג) "התאנה הנטשה פגיה". וכל שאר פירות נמי שאינן מבושלים נקראים פגין.

והבוסר - ענבים שלא נתבשלו, ומשהגיעו להיות כפול הלבן נקראים בוסר. ופגין גרועים מבוסר.

**רבי יוחנן בן נורי אומר:** משביבאו לעונת המעשרות.

משביבאו לעונת המעשרות - כל פרי ופרי כפי העת הקצוב לו להתחייב במעשר, כדתנן פרק קמא דמעשרות.

ואין הלכה כרבי יוחנן בן נורי.

**פריצי זיתים וענבים - בית שמאי מטמאין ובית הלל מטהרין.**

פריצי זיתים וענבים - שנתקשו קודם בישולן, ואינן נפרכים בבית הבד. לשון (דניאל י"א יד) "ובגני פריצי עמך" - בגני אדם קשים ורשעים. כן זיתים וענבים הללו קשין, ואינן נפרכין ואינן נדרכין.

בית שמאי מטמאין - דחשיבי אכל.

ובית הלל מטהרין - דלא חשיבי אכל.

**הקצח** - בית שמאי מטהרין ובית הלל מטמאין. וכן למעשרות.



## עוקצין

פרק ג'

**י** פְּנוּת דְּבוּרִים – רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר: הַרִי הִיא כְּקַרְקַע, וְכוּתְבִין עָלֶיהָ פְּרוּזְבוּל, וְאַיְנָה מְקַבֶּלֶת טוּמְאָה בְּמִקּוּמָהּ, וְהַרְוּדָה מִמֶּנָּה בַשַּׁבָּת חַיִּיב חֲטָאָת.

וְחֻכְמִים אֹמְרִים: אֵינָה כְּקַרְקַע, וְאִין פּוֹתְבִים עָלֶיהָ פְּרוּזְבוּל, וּמְקַבֶּלֶת טוּמְאָה בְּמִקּוּמָהּ, וְהַרְוּדָה מִמֶּנָּה בַשַּׁבָּת פְּטוּר.

פְּנוּת דְּבוּרִים וּגו' – אִם הִיא מְחוּבֶרֶת בְּטֵיט, הַפֵּל מוֹדִים שֶׁהִיא כְּקַרְקַע. וְאִם הִיָּתָה מוּנַחַת עַל גְּבִי יְתָדוֹת, הַפֵּל מוֹדִים שֶׁהִיא כְּכֵלִים. לֹא נִחְלְקוּ אֶלָּא שְׁמוּנַחַת עַל גְּבִי קַרְקַע וְאַיְנָה מְחוּבֶרֶת בְּטֵיט.

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר הַרִי הִיא כְּקַרְקַע – וְנִקְנִית בְּכֶסֶף בַּשֹּׁטֵר וּבְחֻזְקָה, כְּקַרְקַע.

וְכוּתְבִין עָלֶיהָ פְּרוּזְבוּל – שֹׁטֵר שְׁכוּתְבִים בֵּית דִּין לַמְּלוּחָה שֶׁמִּסֵּר לָהֶם כָּל חוֹב שֵׁישׁ לוֹ, שְׁלֹא תִּהְיֶה שְׁבִיעִית מִשְׁמַטָּתוֹ. וְאִין כּוֹתְבִין פְּרוּזְבוּל אֶלָּא עַל הַקַּרְקַע, כְּלוּמַר: כְּשֵׁישׁ לַלוּחָה קַרְקַע. וְאִם יֵשׁ לוֹ פְּנוּת דְּבוּרִים, כְּמוֹ שֵׁישׁ לוֹ קַרְקַע דְּמִי, וְכוּתְבִין עָלֶיהָ פְּרוּזְבוּל לַמְּלוּחָה.

וְאַיְנָה מְקַבֶּלֶת טוּמְאָה בְּמִקּוּמָהּ – דַּהּוּי כְּמְחוּבֶר שְׂאִינוּ מְקַבֵּל טוּמְאָה.

וְהַרְוּדָה – מַחְלוֹת דְּבַשׁ שְׁכַתוּכָה בַשַּׁבָּת, חַיִּיב חֲטָאָת, כְּתוּלֵשׁ מִמָּקוֹם חִיבוּר. דְּכַתִּיב (שְׁמוּאֵל א' י"ד כז) "וַיִּטְבֹּל אוֹתָהּ בַּיַּעֲרַת הַדְּבַשׁ" – וְכִי מָה עָנָן יַעֲר אֶצֶל דְּבַשׁ? אֶלָּא, מָה יַעֲר הַתּוּלֵשׁ מִמֶּנּוּ בַשַּׁבָּת חַיִּיב חֲטָאָת, אַף דְּבַשׁ הַרְוּדָה מִמֶּנּוּ בַשַּׁבָּת חַיִּיב חֲטָאָת.



**יא** חֲלוֹת דְּבַשׁ, מֵאֵימְתֵי מֵיטְמָאוֹת מִשׁוּם מִשְׁקָה?

מֵאֵימְתֵי מֵיטְמָאוֹת מִשׁוּם מִשְׁקָה – דְּסִתְמִיָּהוּ לְאַכִּילָה קְיָמִי, וּמֵאֵימְתֵי מֵיטְמָאִין טוּמְאָת מִשְׁקִין לְהִיּוֹת תַּחֲיִלָּה.

בֵּית שְׂמַאי אֹמְרִים מִשְׁיַתְרַחַר, וּבֵית הַלֵּל אֹמְרִים מִשְׁיַרְסַק.

מִשְׁיַתְרַחַר – מִשְׁיַבֵּיא עֶשֶׂן וַיַּעֲשֵׂן לְהַבְרִיחַ הַדְּבוּרִים, לְשׁוֹן (מִשְׁלֵי כ"ו כז) "לְתַחַר רִיב" – שְׁנִרְאָה כְּאִילוּ רוּצָה לְתַחַר רִיב עִם הַדְּבוּרִים.

## עוקצין

פרק ג'

רַבִּי יְהוּדָה מְטַהֵר – אוֹתָם תְּאֵנִים שְׂבָעֵנָּה, אִם נִגְעָה בָּהֶם טוּמְאָה. דְּחָשִׁיב לְהוּ כְּמְחוּבֶר, הוֹאִיל וְהַעֲנָף מְעוּרָה קִצַּת, וְאֵף עַל פִּי שְׂאִינוּ מְעוּרָה אֶלָּא בְּקַלִּיפָּה.

וְחֻכְמִים אֹמְרִים אִם יָכוֹל לְחִיּוֹת – אִם יִקְשְׁרוּ וַיַּחֲבְרוּ הַעֲנָף עִם הָאֵילָן, יִחַיָּה הַעֲנָף וַיּוֹצִיא פִּירוֹת, חָשׁוּב כְּמְחוּבֶר וּטְהוּרִים. וְאִם לֹא יִחַיָּה כְּשִׁיקְשְׁרוּהוּ עִם הָאֵילָן, הַרִי תְּאֵנִים שְׂבָעֵנָּה כְּתוּלוֹשִׁים הֵן חֲשׁוּבִים, וּמְקַבֵּלִים טוּמְאָה. וְהַלְכָה כְּחֻכְמִים.

תְּבוּאָה שְׂנֵעֶקְרָה וּמְעוּרָה אֶפִּילוּ בְּשׁוֹרֵשׁ קֶטֶן, טְהוּרָה.



**ט** חֶלֶב בְּהֵמָה טְהוּרָה אֵינוּ מֵיטְמָא טוּמְאָת נְבִילוֹת, לְפִיכָּךְ הוּא צָרִיךְ הַכָּשֵׁר.

חֶלֶב בְּהֵמָה טְהוּרָה – שְׁנִתְנַבְּלָה, טְהוּר מִטוּמְאָת נְבִילָה, דְּכַתִּיב (וַיִּקְרָא ז' כד) "וְחֶלֶב נְבִילָה וְחֶלֶב טְרֵפָה יַעֲשֶׂה לְכָל מְלֹאכָה", וְאֶפִּילוּ מְלֹאכַת הַקּוֹדֵשׁ בְּמִשְׁמַע.

לְפִיכָּךְ הוּא צָרִיךְ הַכָּשֵׁר – כִּינּוּן שְׂאִין סוּפוּ לְטַמָּא טוּמְאָה חֲמוּרָה. דְּהַכִּי קָיָמָא לֵן פֶּרֶק קָמָא דְּטְהוּרוֹת, דְּכָל שְׂאִין סוּפוּ לְטַמָּא טוּמְאָה חֲמוּרָה – הִיָּינוּ לְטַמָּא אָדָם וְכֵלִים, צָרִיךְ הַכָּשֵׁר.

חֶלֶב בְּהֵמָה טְמֵאָה מֵיטְמָא טוּמְאָת נְבִילוֹת, לְפִיכָּךְ אֵינוּ צָרִיךְ הַכָּשֵׁר.

חֶלֶב בְּהֵמָה טְמֵאָה מֵיטְמָא טוּמְאָת נְבִילוֹת – דְּלֹא טְהוּרָה תוֹרָה אֶלָּא חֶלֶב שֶׁל בְּהֵמָה טְהוּרָה שְׁנִתְנַבְּלָה, דְּכַתִּיב (וַיִּקְרָא ז' כד) "חֶלֶב נְבִילָה וְחֶלֶב טְרֵפָה" – יִצְאָת חֶלֶב בְּהֵמָה טְמֵאָה שְׂאִין לָהּ טְרֵפָה, לְפִי שְׁטְרִיפְתָּהּ וּשְׁחִיטְתָּהּ שָׁנָה.

וְאֵינוּ צָרִיךְ הַכָּשֵׁר – לְטוּמְאָת אֶכְלִים אִם צִירָף פְּחוֹת מְפִזִּית לְפַחוֹת מְכַבֵּיצָה, כְּדִפְרִישְׁנָא לְעִיל. אֲבָל מִחֲשָׁבָה וְדַאי בְּעֵי, מִיָּדִי דַּהּוּי אַבְשָׁרָא, דְּבַעֲיָא מִחֲשָׁבָה בְּכָל מָקוֹם כְּדַתְנָן לְעִיל.

דְּגִים טְמֵאִים וְחֻגְבִּים טְמֵאִים צָרִיכִין מִחֲשָׁבָה בְּכַפְּרִים.

צָרִיךְ מִחֲשָׁבָה בְּכַפְּרִים – וְלֹא בְּשׁוּקִים. אֲבָל הַכָּשֵׁר צָרִיכִין בְּכָל מָקוֹם.





## עוקצין

פרק ג'

פירוש אחר: משייחרחר - שיחמם אותם להוציא דבש, אף על פי שעדיין לא יצא הדבש. לשון (ירמיה ו' כט) "נחר מפח".

ואית דגרסי "משייחרחר", כלומר: משייחרחר מחשבה בלבד לרדות הדבש.

משיירסק - כשורצים לרדות דבש מן הפורת, חותכים בסכין ומוציאין חלות חלות, וזהו ריסוקן.



**יב** אמר רבי יהושע בן לוי: עתיד הקדוש ברוך הוא להנחיל לכל צדיק וצדיק שלש מאות ועשרה עולמות, שנאמר (משלי ח' כא) "להנחיל אהבי יש ואצרותיהם אמלא".

עתיד הקדוש ברוך הוא להנחיל לכל צדיק וצדיק - סמך מאמר זה לכאן, להודיע בתימת המשנה מתן שכרן של צדיקים, שלומדים ומקיימים כל מה שכתוב במשנה.

שלש מאות ועשרה עולמות שנאמר להנחיל אהבי יש - "יש" בגימטריא הכי הוי, שלש מאות ועשר. כלומר: שההנאה וקורת רוח שיש לכל צדיק וצדיק בעולם הבא הוא שלש מאות ועשר פעמים כנגד כל העולם הזה, שאין העולם הזה כולו אלא חלק משלש מאות ועשר ממה שיש לכל צדיק וצדיק נחלה לעולם הבא.

אמר רבי שמעון בן חלפתא: לא מצא הקדוש ברוך הוא כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, שנאמר (תהילים כ"ה יא) "ה' עז לעמו יתן, ה' יברך את עמו בשלום".

